

upoštevati socialne okoliščine starejših; še posebej, ko se preiskujejo subjektivne ocene o procesu staranja. Socialna ranljivost je večdimenzionalni koncept, ki vključuje posameznika, ožjo družino, socialne mreže in skupnost.

Študija ima nekaj omejitev. Prvič, med spremenljivkami ne moremo določiti vzročne povezave. Prihodnje raziskave bi bile lahko usmerjene v longitudinalni pristop. Drugič, študija se je osredotočala na starejše prebivalce Šanghaja na Kitajskem. Rezultati zato ne morejo biti posplošeni na druga kitajska mesta ali na druga kulturna okolja. Tretjič, indeks socialne ranljivosti vključuje majhen nabor spremenljivk. Nabor spremenljivk bi bil lahko večji in bolj raznolik.

Tjaša Grebenšek

Milan Pavliha (2017). *Za vedrejšo starost – za novo kulturo starosti in staranja*. Ljubljana: Socialna zbornica Slovenije in Milan Pavliha, 111 strani.

ZA VEDREJŠO STAROST

Knjiga Milana Pavlihe, profesorja pedagogike, *Za vedrejšo starost ali Za novo kulturo starosti in staranja* je sestavljena iz več poglavij z zanimivimi temami, ki so kontinuirano, brez nejasnih prehodov povezane med seboj: *Srečna okoliščina za mojo pot, Pravice in soodgovornosti življenja v starosti, Brez ta starga mlad ne zraste, Možnosti starejših v razvoju družbe, Dostop do kulture in ustvarjalne dejavnosti starejših, Diskriminacija starejših ter spoštovanje njihovih pravic v mednarodnih dokumentih, Aktivno staranje, Prostovoljstvo v kulturi je način življenja, Mlad orkester po srcu, Starosti prijazna Ljubljana in Varno s kolesom po Ljubljani za aktivno starost.*

V branje nas popelje topla spremna beseda dr. Božidarja Voljča in citat Vida Pečjaka: »*Ni toliko pomembno, koliko si star. Pomembneje je, kako si star.*« Tudi zaključno besedilo dr. Valerije Bužan o dejavnih letih avtorja človeka ne pusti ravnodušnega.

Knjiga je plod življenjskih vrednot in duhovnega bogastva avtorja, ki sta mu jih vcepila starša v otroštvu, in njegovih življenjskih izkušenj, katerim sta botrovala avtorjeva vzornika, pokojna Franc Pediček in Anton Trstenjak.

Avtor skozi svoje besedilo ves čas poudarja in postavlja v ospredje pomembnost predajanja življenjskih izkušenj in bogatih spoznanj starejših mlajšim, saj na ta način stari ljudje dvigajo kakovost svojega življenja in koristijo drugim. Rdeča nit posameznih poglavij je festival za tretje življenjsko obdobje, na katerem je avtor glasnik vključevanja intelektualnega potenciala sedanjih in bodočih upokoencev, aktivnega prostovoljskega dela starejših, medgeneracijske solidarnosti, družbene kontinuitete, enakopravne politike zaposlovanja za vse generacije, nacionalnega programa za aktivno staranje in izvedbenega programa za zaposlovanje starejših oseb. V knjigi poziva medije, da se vključijo v ozaveščanje širše javnosti o nujnosti medsebojnega spoštovanja in sožitja vseh generacij, tako da nobena ne bo imela občutka, da ena živi od druge. V naših glavah prevladuje socialni stereotip o starih ljudeh, češ da so pozabljivi, sitni, nesamostojni, nerodni, gluhi in staromodni. Avtor želi opozoriti, da nam na področju raziskovanja starejših manjkajo aplikativne raziskave, ki naj bi jih spodbujala pristojna ministrstva, in

ustrezen študij o dejavni starosti, ki naj bi ga izvajale družboslovne fakultete. V nadaljevanju opozarja na okrnjene programe za socialno in zdravstveno oskrbo tistih, ki so potrebni pomoči, in poziva državo, da ustvari zdravo okolje, kjer bi vsi starejši lahko skrbeli za preventivno razvijanje in ohranjanje svojih zmožnosti v lastnem okolju. Zaradi nezanimanja širše družbe za starejše njihova samopodoba pada, na drugi strani pa ta družba gradi domove za starejše. Začarani krog, ki se vse bolj krepi in pogloblja. Avtor tako kliče po pomoči.

V poglavju *Možnost za starejše v razvoju družbe* se avtor dotakne starih ljudi na podeželju. Mnogi od njih so nosilci znanj na številnih področjih, kot so zdrava prehrana, sušenje sadja in zdravilnih zelišč, domača obrt, zelena kozmetika in podobno, pa nimajo za to javno veljavnih spričeval. Tega njihovega bogastva, ki ga imamo na dlani, ne znamo ali ne zmoremo izkoristiti, država pa izgublja pomembna znanja in veščine. Tukaj avtor potegne vzporednico z diskriminacijsko zakonodajo o občasnem honorarnem strokovnem delu in raziskovalni dejavnosti upokojencev v Sloveniji.

Poleg znanj, izkušenj in veščin, ki jih premorejo starejši, svoje življenje bogatijo tudi s petjem v upokojenskih pevskih zborih, s plesom v folklornih skupinah, z igranjem na pihala v seniorskih pihalnih orkestrih, s soustvarjanjem novih kolesarskih in sprehajalnih poti v domačem kraju, z udeleževanjem na likovnih in lutkovnih delavnicah ter na športnih igrah. Nase poskušajo opozoriti s seniorsko ljubiteljsko kulturo in družbi sporočiti, da niso za »staro šaro«, ampak si želijo dejavne starosti z aktivnim staranjem na vseh področjih življenja. Avtor doda predstavitev

zadovoljnega in uspešnega življenja našega slovenskega športnega veterana v triatlonu Franceta Cokana, ki svoje modrosti z valom navdušenja predaja mlajši generaciji. France, Milan in mnogi drugi starejši ustvarjalno razmišljajo o tem, kaj bodo počeli jutri in pojutrišnjem, saj upokojitev zanje ni frustracija, ampak izziv.

Zdi se, da so starejši potisnjeni na rob družbe, zato ni presenetljivo, da osemdesetletni gospod trdi, da še ni dovolj star, da *bi mu ortopedska delavnica šivala čevlje*. Star pregovor pravi *Brez muje se še čevljev ne obuje*. Knjiga Milana Pavlihe je primer prizadevanja starejših, da nočejo pasivnega in v kotu pozabljenega življenja.

Razmišljujoče popotovanje skozi knjigo z avtorjem da bralcu vedeti, koliko nam ima sporočiti. Bralca vodijo skozi knjigo misli avtorja, drugih slovenskih ter tujih strokovnjakov in izzivalno zastavljena vprašanja, na katera avtor ne odgovarja, oziroma ne ponuja odgovorov. Bralec upa, da sledi odgovor na vprašanje v naslednjem poglavju – tako ga avtor sili k lastnemu razmišljanju in ne na način kot razmišlja avtor. Tudi ne ponuja rešitev v praksi. Imenuje različne projekte, ki jih podkrepi z barvnimi slikami, vendar se o njih ne razgovori – bralec dejansko namena in vsebine projekta ne spozna (npr. projekt *My story*). Vire in literaturo navaja med posameznimi poglavji in ne na koncu knjige.

Knjiga Milana Pavliha *Za vedrejšo starost – za novo kulturo starosti in staranja* spodbuja raziskovalce, strokovnjake in ljubiteljske bralce, naj se spustijo v vode zanimive in aktualne tematike dejavnega staranja, saj je v Sloveniji na tem področju premalo zanimanja in raziskovanja.

Petra Boštjančič

Jana Goriup, Danijela Lahe (2018). *Poglavja iz socialne gerontologije*. Maribor: AMEU-ECM, Alma Mater Press. 177 strani.

POGLAVJA IZ SOCIALNE GERONTOLOGIJE

Avtorici znanstvene monografije sta Jana Goriup in Danijela Lahe. Prva je aktivna na znanstvenoraziskovalnem in pedagoškem področju sociologije staranja in socialne gerontologije, raziskovalno in strokovno delo druge avtorice pa se nanaša na področje družine in socialne gerontologije ter na problem nasilja in zlorabe nad starejšimi in odnosom mladih do staranja.

Avtorici pravita, da je starost predmet raznoraznih študij in razmišljanj že tisoče let, vendar jo različne kulture v različnih obdobjih dojemajo različno (str. 26). Opozarjata, da se od 20. stoletja dalje delež starejših ljudi med prebivalci povečuje. Monografija nas seznanja z začetki in uveljavljanjem gerontologije kot vede ter z njeno interdisciplinarno raznolikostjo, saj vključuje naravoslovne vede (biologijo, medicino), družboslovne vede (sociologijo, psihologijo, ekonomijo, politologijo) in humanistiko. Nazorno razložita pojma starost in staranje ter različne delitve starosti glede po različnih avtorjih.

Po poglavju o opredelitvi staranja, starosti in gerontologije kot vede sledi poglavje o teorijah staranja in starosti, ki so se razvile v različnih socioloških smereh; avtorici predstavita tudi njihove zagovornike. Na koncu poudarjata, da je *poznavanje teh socioloških teorij bistvenega pomena pri zagotavljanju skladnih in veljavnih osnov za oblikovanje politike, programov in dejavnosti v zvezi s staranjem* (str. 60).

S pojavom četrte industrijske revolucije se je podaljšala življenjska doba, uveljavilo

se je bolj zdravo in aktivno življenje (str. 67). Avtorici izpostavljata, da se stari ljudje težko prilagajajo na vplive četrte industrijske revolucije, ki temelji na uporabi tehnoloških dobrin, kot so splet, pametni telefoni, tablice in podobno.

Starost in staranje ne prizadeneta le psihičnega področja, temveč se spremembe poznajo tudi na človekovem telesu. V poglavju *Starost in staranje z vidika fenomena telesa* je opisano dožemanje telesa v raznih družbenih obdobjih in skozi oči zagovornikov različnih teorij. Po podatkih avtorjev, na katere se opirata avtorici, so starejši ljudje vedno bolj zdravi in vitalni, zato je kakovost življenja visoka tudi v poznih letih. Vendar opozarjata, da dolgoživost in velik delež starega prebivalstva na eni strani in odklonilen odnos do starosti in starostnikov na drugi strani ne sodita skupaj ter povzemata besede slovenskega strokovnjaka na tem področju, ki je dejal, da dandanes o starosti govori le tisti, ki mora, in tisti, ki se je za to sam odločil zaradi jasnih razlogov. Obenem pa poudarja, da mora biti cilj politike poiskati rešitve, ki bodo omogočale vključevanje starostnikov v socialne mreže in preprečile izključevanje iz njih.

Kot osnovno celico socialne skupnosti opisujeta avtorici družino; ta ima za starostnika največji in najgloblji pomen. Vloga družine se je skozi čas nenehno spreminjala in prilagajala potrebam družbe, zato odpadajo tudi stari vzorci in pojmovanje tradicionalne družine. Kadar ni družine, ki bi prevzela skrb za starostnika, za to poskrbijo prijatelji in sosedje, obstajajo pa tudi druge vrste socialnih mrež, ki prevzamejo to nalogo.

V poglavju o medgeneracijskem sodelovanju je govor o tem, da imajo starostniki